

Enzist. foto 178 / 15.7.1991

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Kivivallituksen koekaivaus

04-06.05.1990

Uudenkaupungin kansalaisopisto

Uudenkaupungin museo

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Kivivallituksen koekaivaus
04-06.05.1990

Kunta : Kalanti
Kylä, tila : Lahti, 4:20
Kuantaka, 5:14
Vellua, 3:23

Peruskartta : 1131 10

Koordinaatit : x 6740 98
y 1531 70
z n. 17,5 m mpy (arvio peruskartasta)

Löydöt : TYA 576:1
Aikaisemmat löydöt : KM 18913

Kertomus sisältää : 13 sivua
10 liitesivua
2 erillistä liitekarttaa

Aikaisemmat tiedot : Matti Huurre 1965, Kalannin
inventointikertomus vuodelta 1964,
kohde 162.

Uudenkaupungin kansalaisopistossa järjestettiin vuonna 1988 Suomen ja Vakka-Suomen esihistoriasta kertova kurssi "Muinaismuistojen kertomaa". Kurssi jatkui myöhemmin nimellä "Harrastajan arkeologia", keskittyen enemmän arkeologian menetelmiin ja Vakka-Suomen arkeologiseen tutkimustilanteeseen. Vuonna 1990 kurssi asetti tavoitteekseen pienimuotoisen arkeologisen kaivauksen suorittamisen kansalaisopiston toimialueella Uudesakaupungissa tai Kalannissa. Museoviraston myöntämä tutkimuslupa sekä Uudenkaupungin museon lupaus osallistumisesta tutkimuksen suunnitteluun ja ns. jälkitöiden rahoitukseen mahdollisti kaivauksen toteutumisen. Tutkimuskohteeksi valittiin Kalannin Vähä-Kuuvanvuoren arvoitukselliset kivivallit, joiden iästä ja käyttötarkoituksesta ei siihen mennessä ollut minikäänlaista tietoa. Turun yliopisto lainasi työssä tarvittavat välineet ja työn johdosta vastasi allekirjoittanut. Kolmena päivänä suoritettuun kaivaus- ja raivaustyöhön osallistui kaikkina päivinä kymmenkunta henkilöä. Sunnuntaina 06.05 järjestettyyn tutkimuskohteen esittelytilaisuuteen saapui arviolta viitisenkymmentä asiasta kiinnostunutta paikkakuntalaista.

Tässä raportissa esitetään tutkimuksen tuloksia sekä arvioita Vähä-Kuuvanvuoren vallituksen mahdollisesta ajoituksesta sekä käyttötarkoituksesta. Tutkimuksen tuottama alkuperäisaineisto, kuten kartat, valokuvanegatiivit (liite 9), diakuvat (liite 10) sekä yksi luetteloitu löytö (TYA 576:1), on liitetty Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistoon ja kokoelmiin.

VÄHÄ-KUUVANVUORI

Vähä-Kuuvanvuori sijaitsee Lahden, Velluan ja Kuantaan kylien rajalla, n. 4,5 km Kalannin kirkosta etelään (liite 1). Noin 300 m Vähä-Kuuvanvuoren koillispuolella kulkee tie Kuantaan kylästä Korven kylään. Saman tien toisella puolella, n. 500 m Vähä-kuuvanvuoresta koilliseen, nousee Kuuvanvuori lähes 50 m:n korkeuteen nykyisen merenpinnan yläpuolelle (mpy). Vähä-Kuuvanvuori on siihen verrattuna pieni kumpare, jonka kallioi-

nen pohjoisosa yltää vain n. 20 m:n korkeuteen mpy. Kallion pohjoispuoli on jyrkkä, mutta muutoin kallio ja siitä etelä-kaakkoon jatkuva kivikkoinen mäki ovat loivia (vrt. yleiskartan pintaprofiilikäyrä). Lounaaseen päin on tasaista metsämaastoa, missä siellä täällä näkyy kallionpaljastumia. Mäen vastakkaisella puolella, koillisessa ja pohjoisessa kasvaa myös metsää, mutta alue on kosteampi ja osittain jopa soistunut.

Arkeologien tietoon Vähä-Kuuvanvuori tuli vuonna 1964 Matti Huurteen tekemän Kalannin arkeologisen inventoinnin myötä. Huurre totesi paikalla kivivalleja, jotka hän myös kartoitti (liite 2). Viitteen paikan kiinnostavuudesta hän lienee saanut paikannimiarkistosta, jossa olevien tietojen mukaan Lahden kylän Vähä-Kuuvanvuorella olisi "kiviröykkiö" ja Velluan kylän puolella "Hiittenluolat" -nimisessä paikassa "röykkiöitä pienistä kivistä". Huurre piti todennäköisenä, että maininnat tarkoittivat paikalla olevia kivivalleja. Mitään tulkintaa kohteesta ei inventointiraportissa esitetä, mutta Huurre vertaa sitä Kodisjoen "Hiidenkirkon" valliin. Hänen mukaansa Kodisjoen tapauksessa ei ole kysymys "mistään muinaislinnan vallista, vaan se voi olla luonnon työtä".

VÄHÄ-KUUVANVUOREN KIRVESLÖYTÖ

Ennen kaivauksia tutkimushankkeesta tiedotettiin paikallislehden välityksellä, ja pyydettiin lukijoita ottamaan yhteyttä kansalaisopistoon, mikäli heillä olisi tiedossaan Vähä-Kuuvanvuoreen liittyviä tarinoita tai perimätietoa. Vähä-Kuuvanvuoreen tai siellä oleviin kivivalleihin liittyvää perimätietoa ei kuitenkaan vaikuta säilyneen, sillä yhtään tähän liittyvää yhteydenottoa ei tullut. Tutkimuskohteella järjestetty esittelytilaisuus vahvisti käsitystä siitä, että hyvin harva paikkakuntalainen on edes ollut tietoinen kivivallien olemassaolosta. Tämä seikka voisi viitata vallien suhteellisen korkeaan ikään, tai siihen, että niiden merkitys on ollut vähäinen.

Vaikka lehtikirjoittelu ei johtanut perimätiedon saamiseen tutkimuskohteesta, oli siitä kuitenkin se hyöty, että huomio kohdistui erääseen paikalta aikaisemmin löytyneeseen esihistorialliseen esineeseen. Vakka-Suomen Sanomissa huhtikuun alussa olleen artikkelin jälkeen Mauno Pirilä ilmoitti, että Vähä-Kuuvanvuoren päältä oli 1970-luvulla löytynyt kivikirveen teräpuolikas. Asiaa tarkistettaessa ilmeni, että 05.09.1972 dia-rioitu esine oli liitetty Suomen kansallismuseon kokoelmiin numerolla KM 18913. Kyseessä on pronssikautisen ns. rombikirveen puolikas (liite 3). Löytöluettelossa mainitaan että kirveen katkelma on mustaa kiveä ja että sen mitat ovat 101 x 60 x 62 mm.

Mauno Pirilä tunsii esineen löytäneen insinööri Aimo Lounajan, ja tiesi myös tarkalleen mistä esine oli löytynyt. Hän kuvaili löytöpaikan ja lupautui merkitsemään sen tarkemmin maastoon ennen tutkimuksen alkamista. Löytöpaikka merkittiin myöhemmin tutkimuksen yleiskarttaan. Kirveen katkelma oli löytynyt kallion päältä n. 15,20 m suuntaan 150/400 kiintopisteenä käytetystä kolmen kylän rajamerkistä. Löytöpaikka sijaitsi n. 228 cm rajamerkkiä alempana (vrt. yleiskartta).

Pronssikautisen kirveen löytyminen Vähä-Kuuvanvuorelta ei välttämättä auta paikalla sijaitsevien vallien ajoittamisessa tai niiden käyttötarkoituksen selvittämisessä. Peruskartan korkeuskäyrien perusteella näyttää nimittäin epätodennäköiseltä, että vallit olisi ollut mahdollista rakentaa näin varhain. Löytöpaikan korkeus on n. 20 m mpy, mikä Gunnar Glückertin (1976) kalibroimattoman rantapintadiagrammin mukaan vastaa vedenpinnan korkeutta n. 900 ennen ajanlaskun alkua (eaa), eli nuorempaa pronssikautta. Tällöin Vähä-Kuuvanvuori on ollut pieni kalliosaari, ja nykyisten vallien alimmat osat vielä veden peittämiä.

Kirves on mahdollisesti osoitus siitä, että paikalla on käyty jo näin varhain, mutta jos kartan korkeuskäyriin on luottamista, se ei liity vallien rakentamisen aikaan. On myös mahdollista, että löytöpaikka on sekundaarinen, eli kirves on voinut kulkeutua paikalle jostain muualta. Kirveen löytyminen kallion päältä, ilman maapeitettä tms. vaikeuttaa sen sitomista nime-nomaan Vähä-Kuuvanvuorella tapahtuneeseen toimintaan.

MITTAUKSET JA YLEISKARTOITUS

Kaikki mittaukset sidottiin Vähä-Kuuvanvuoren paljaalla kallioalueella sijaitsevaan kolmen kylän rajamerkkiin, joka oli hakattu kallioon Y-muotoiseksi kuvioksi. Merkin ympärillä oli erikokoisia kiviä, jotka todennäköisesti aikaisemmin ovat muodostaneet varsinaisen rajapyykin. Rajamerkin kuvion läpi vedettiin yleiskartoitusta varten peruslinja suuntaan 150/400. Tästä linjasta käsin mitattiin kaivausalueiden sijainti sekä kivivallitusten eräiden osien sijainti (vrt. yleiskartta). Kartoituksessa pyrittiin käyttämään hyväksi Matti Hurteen karttaa vuodelta 1964, vaikka se osoittautuikin vaikeaksi. Huurre on ilmeisesti tulkinnut kolmen kylän rajapyykin sijainnin väärin, sillä hänen mukaansa "rajapyykki on paljaan kallionhuipun juurella ja sen luona on epämääräistä kivikkoa". Suurin piirtein Hurteen kartan osoittamassa kohdassa oli alueen poikka kulkeneen piikkilanka-aidan paalun ja sen tukikiveyksen jäännöksiä, mutta varsinainen rajapiste sijaitsi siis toisaalla. Hurteen kartan pohjoisnuolen suunta ei myöskään sopinut vuonna 1990 mitatun yleiskartan pohjoisnuoleksi. Tästä huolimatta Hurteen karttaa oli käytettävä suoraan tutkimusalueen luoteispuolen kivivallien sijainnin osoittamiseen (vrt. yleiskartta). Yleiskarttaan pitää näin ollen suhtautua kriittisesti ainakin kivivallien sijainnin osalta.

Tarkan korkeuslukeman siirtäminen tutkimusalueelle ei ollut mahdollista, joten myös kaikki korkeusmittaukset päätettiin sitoa em. rajapisteeseen. Kaivausalueiden tuntumassa olevan suuren kiven korkeimpaan kohtaan siirrettiin toinen kiintopiste, jonka korkeudeksi suhteessa rajapisteeseen saatiin kahdes-

sa siirrossa -378 cm (vrt. yleiskartta). Kaikki kaivausalueiden vaaitusluvut on ilmoitettu suhteessa tähän kiintopisteeseen siten, että vaaituskojeen korkeus - ns. taakselukema - kaikissa mittauksissa oli 157 cm. Vaaituskojeen korkeus suhteessa rajapisteeseen oli siis -221 cm. Vähä-Kuuvanvuoren poikki mitatun pintaprofiilikäyrän korkeuslukemat on sitävästoin ilmoitettu suoraan suhteessa kallioon hakattuun rajapisteeseen (vrt. yleiskartta).

KIVIVALLIEN RAIVAUS

Vähä-Kuuvanvuorella suoritettun tukimuksen strategiana oli toisaalta kaivaa pieni koealue vallien tuntumaan ja toisaalta raivata esiin vallien kiveyksiä kartoitusta ja arviointia varten. Eniten uutta tietoa saatiin jälkimmäisestä työstä, sillä vallitus osoittautui oletettua laajemmaksi. Raivaus suoritettiin poistamalla tai karsimalla vallien päällä kasvaneet nuoret kuuset, sekä poistamalla kivien päältä ruohoturve paikoissa missä valli oli pahiten peittynyt. Vaikeinta työ oli alueen kaakkoisosassa, missä vallit olivat kadonneet täysin kasvillisuuden peittoon. Matti Huurre olikin inventoinnissaan todennut vallin tässä kohdassa n. 30 m:n kivettömän alueen. Kun vallia lähdettiin seuraamaan osoittautui kuitenkin, että se on yhtenäinen Vähä-Kuuvanvuoren alarinnettä rajaava rakennelma (vrt. yleiskartta).

Ainoa kohta, mistä valli selkeästi puuttuu, on Vähä-Kuuvanvuoren paljas kallio alueen luoteisosassa, mäen korkeimmalla kohdalla. Korkeimman osan lounaispuolella valli on ladottu siten, että muodostuu taite (vrt. yleiskartta). Tälle muodolle ei pystytty keksimään selitystä. Arvoituksellinen on myös alueen kaakkoisosa, missä valli on osittain kaksinkertainen (vrt. yleiskartta). Yleisvaikutelma vallituksesta on hieman sekava, sillä valli näyttää paikoin kovin mutkitttelevalta ja suunnittelemattomalta. Se on kuitenkin tulkittava ihmisen kasaamaksi. Alueen luoteisosassa jo muoto puhuu tällaisen tulkinnan puolesta. Osittain valli on voitu rakentaa muinaisrannan kivikoon tai rantakivikosta siirretyistä kivistä, mutta korkeus-

erojen perusteella on epätodennäköistä, että kyseessä olisi pelkkä rantamuodostuma. Valli on kasattu erikokoisista kivistä ja erottuu nykyään n. 2-3 m:n levyisenä, korkeintaan 0,5 m korkeana kiveyksenä (vrt. tasokartta). Paikoitellen kiveys on pikemminkin maantasainen kuin maan päällinen. Joissakin kohdissa on suuria kiviä, jotka ilmeisesti ovat alkuperäisillä paikoillaan hyväksi käytettyjä kiinteitä maakiviä. Missään kohdin valli ei nykyisessä muodossaan voi toimia esteenä tai suojana ihmisille tai eläimille.

KOEALUEET 1 JA 2

Vallin rakenteen tarkemmaksi selvittämiseksi sekä mahdollisten asumisjälkien löytämiseksi avattiin tutkimusalueen koillisosaan kaksi 1 m leveätä ns. koekaistaa (vrt. yleiskartta). Toinen, 9 m pitkä koealue 1, leikkasi vallin, ja toinen, 8 m pitkä koealue 2, kaivettiin tasaiselta näytävälle kohdalle edellisen lounaispuolelle. Jälkimmäistä laajennettiin kaakospäästään neljän neliömetrin kaivausruudulla.

Vallin läpi kaivetussa koekaistassa näkyi valli selvästi n. 2-3 m leveänä suuremmista kivistä koostuvana kohoumana. Se sijaitsi kohdassa, missä rinne oli juuri alkanut laskeutua kohti koillista (vrt. tasokartan pintaprofiilikäyrä). Suurempien kivien alueen molemmin puolin maaperä oli erittäin kivistä, koostuen pääosin pienemmistä kivistä kuin vallin kohdalla. Kun vallia purettiin keskiosastaan runsaan metrin matkalta voitiin nähdä, että suurempia kiviä oli 2-3 kerroksessa. Tarkoituksena oli etsiä kivien alta hiiltä 14C-ajoitusta varten, mutta sellaista ei löytynyt. Vallin purkamista ei dokumentoitu, koska siinä ei tullut esiin olennaisia rakennepiirteitä, lukuunottamatta sitä, että kivien välissä ei ollut maata.

Tasaiselle maalle sijoitettu koealue 2 kaivettiin mahdollisesta toiminnasta kertovien jälkien löytämiseksi. Vähä-Kuuvanvuori on kaiken kaikkiaan erittäin kivikkoinen ja tutkittu alue oli niitä harvoja, jotka näyttivät suotuisilta esimerkiksi asumista ajatellen. Maan pinnalta katsottuna alue vaikutti vä-

häkiviseltä, mikä tulkittiin osoitukseksi raivaamisesta. Kun pintamaa poistettiin ilmeni kuitenkin, että maaperä oli erittäin kova ja kivinen (vrt. tasokartta). Mitään jälkiä ihmis-toiminnasta ei löytynyt. Mikäli alue on raivattu suuremmista kivistä lienee se tapahtunut ensisijaisesti rakennusmateriaalin saamiseksi vallin kasaamiseen.

TUTKIMUKSET METALLINPALJASTIMELLA

Vallituksen kaivaus- ja raivaustöiden ohella haravoitiin vallien rajaamaa aluetta metallinpaljastimella. Tällä tavalla löytyi lähinnä alueen luoteisosasta piikkilankaa ja nauvoja, joita ei otettu talteen.

Ainoa talteen otettu löytö on hevosenkengän katkelma (TYA 576:1), joka löytyi metsäojan kaivauksessa ylös nostetusta maasta Vähä-Kuuvanvuoren kaakkoispuolelta. Löytöpaikka sijaitsee n. 49 m suuntaan 91/400 peruslinjan siitä pisteestä, joka on 80 m rajapisteestä eteläkaakkoon (vrt. yleiskartta). Kyseessä on suhteellisen voimakkaasti levenevän hevosenkengän kärkiosa, jossa näkyy yksi pitkänomainen naulanreikä. Katkelman muoto viittaa siihen, että se ei ole kovin nuori, mutta perusteita sen ajoittamiseen keskiaikaan tai sitä vanhemmaksi ei ole.

VÄHÄ-KUUVANVUOREN TOPOGRAFISESTA KEHITYKSESTÄ

Edellä on jo todettu, että pronssikausi voitaneen sulkea pois Vähä-Kuuvanvuoren vallien rakentamisajankohtana. Rannansiirtymisen topografisia vaikutuksia Vähä-Kuuvanvuoren lähiympäristössä pronssikauden jälkeisenä aikana voidaan jonkin verran hahmottaa 15, 10 ja 5 m:n korkeuskäyriä tarkastelemalla (liite 4-6). Mikäli peruskartan korkeuskäyrien sijaintiin voidaan luottaa, kuvaavat kartat liitteissä 4-6 vaiheita n. 200 eaa (15 m), n. 600 jaa (10 m) ja n. 1200 jaa (5 m). Ajoitukset on saatu kalibroimalla (Stuiver & Pearson 1986 mukaan) Glückertin (1976) rantapintadiagrammista luetut arvot. Ajoitukset ovat

yllättävän nuoria, sillä aikaisemmin 10 m:n käyrä on esitetty selvemmin vanhempaan rautakauteen ajoittuvana Vakka-Suomen alueella. Esimerkiksi Ella Kivikosken (1966) Laitilan esihistoriallisen ajan kuvauksessa 10 m:n käyrän ajoitukseksi on ilmoitettu n. 400 jaa, ja liitteessä 8 esitettyssä kartassa ajoitukseksi on annettu jopa n. 200 jaa. Mahdollisesti Vakka-Suomen ranta-ajoituksissa ollaan toisinaan käytetty Turun seudulta saatuja arvoja. Toinen rautakauden ajoituksia nuorentava tekijä on kalibrointi, joka korjaa 14C-ajoitusten virheitä.

Edellä esitettyjen ajoitusten mukaan Vähä-Kuuvanvuori on ollut saari vielä esiroomalaisella rautakaudella (liite 4). Manteleen ranta oli n. 300 m:n päässä koillisessa, missä myös kohosi Kuuvanvuori. Vanhemman ja nuoremman rautakauden taitteessa Vähä-Kuuvanvuori oli osa rannikkokaistaletta (liite 5). Lähin ranta oli mäen luoteispuolella. Vähä-Kuuvanvuoren pohjois- ja koillispuolella oli tässä vaiheessa mahdollisesti soistuva rantaniitty. Jo rautakauden lopulla Vähä-Kuuvanvuori oli menettänyt kontaktinsa mereen (liite 6).

VÄHÄ-KUUVANVUORI ISOJAKOKARTOISSA

Vähä-Kuuvanvuori näkyy rajapisteenä Lahden, Kuantaan ja Velluan kylien isojakokartoissa 1700-luvun lopulta. Kartoista ilmenee, että mäellä tai sen välittömässä läheisyydessä ei siihen aikaan ollut pelto- tai niittyaloja, eikä muita karttoihin merkittyjä toimintoja (liite 7). Vähä-Kuuvanvuoren kohdalle ei myöskään ole merkitty kivivalleja tai kiviaitoja. Karttojen kirjallisissa selityksissä Vähä-Kuuvanvuori mainitaan vain kivisenä metsää kasvavana mäkenä. Tämä viittaa siihen, että vallit eivät ole olleet tiedossa tai ainakaan käytössä enää 1700-luvun lopulla.

Vähä-Kuuvanvuoren tutkimusta suunniteltaessa pidettiin eräänä mielenkiintoisena seikkana sitä, että mäki on jaettu kolmen kylän kesken. Tämän katsottiin viittaavan siihen, että paikalla on voinut olla jokin erityismerkitys kylänrajojen muodostumisen aikoina. Mielenkiintoisen lisän tähän kysymykseen tuo Velluan kylän isojakokartan selitys, missä puhutaan Vähä-Kuuvanvuorella olevasta neljän(!) kylän rajamerkistä:

Wähä Kuavuori et slätt berg med några der
åfvan utan ordning liggande större och smär
re stenar, som ärkändes för ostridigt rå
märke emellan Vällua bijåena samt
Kuantaka, Lill Korvis och Lahdis bijar

Vaikuttaa siis siltä, että Velluan, Kuantaan, ja Lahden kylien lisäksi myös Korven kylällä on aikaisemmin ollut osansa Vähä-Kuuvanvuoresta. Tämä on hyvin mahdollista, sillä Korven kylän nykyinen raja sijaitsee vain n. 500 m Vähä-Kuuvanvuoresta pohjoisluoteeseen. Jos tämä rajamerkki oletetaan nuoreksi, voidaan konstruoida hypoteesi kylänrajojen aikaisemmasta linjauksesta, missä myös Korven kylän raja kulkee Vähä-Kuuvanvuoren kautta (vrt. liite 6). Lisäselvitystä kylänrajoista voitaneen tulevaisuudessa saada tutkimalla kartta-aineistoa tarkemmin. Tämä tutkimus on kuitenkin jätettävä historiantutkijoiden tehtäväksi.

KIVIVALLITUKSEN AJOITUKSESTA

Vähä-Kuuvanvuoren vallit on edellä esitetyn mukaan voitu rakentaa aikaisintaan esiroomalaisella ajalla (n. 500 eaa - 50 jaa). Tällöin ne olisi rakennettu saarelle. Todennäköisempää on, että vallit on kasattu vanhemman rautakauden lopulla tai nuoremmalla rautakaudella (n. 550-1150 jaa), jolloin alue oli mantereen osa, mutta lähellä rantaa. Jos vallit rakennettiin rautakauden lopulla tai keskiajalla ei selvää kontaktia mereen enää ollut. Uudella ajalla valleilla ei enää liene ollut merkitystä, koska niistä ei vaikuta säilyneen kirjallista tietoa tai perimätietoa.

11

Kuten edellä on todettu, saattoi Vähä-Kuuvanvuorella olla jokin erityismerkitys alueen kylänrajojen muodostumisen aikoina. Joko niin, että paikka oli yhteisessä käytössä vielä rajankäynnin aikana, tai niin, että oli säilynyt tieto paikan aikaisemmasta yhteiskäytöstä. Itse Vähä-Kuuvanvuori on ollut käytettävissä rajamerkinä jo pronssikaudelta lähtien, mutta muut lähialueen rajamerkit vasta ajanlaskun alun jälkeisellä rautakaudella (vrt. liite 4-5). Todennäköistä on, että kylänrajat käytiin viimeistään keskiajalla. Tärkeätä olisi tietää jotakin Velluan, Kuantaan, Korven ja Lahden kylien iästä, mutta myös tämä on asia, joka jää hiistoriantutkimuksen selvitettäväksi. Toistaiseksi voi vain todeta sen, että kylät nykyisen tietämyksen mukaan jäävät rautakaudella asutun alueen ulkopuolelle (liite 8), mikä tarkoittanee sitä, että niiden juuret ovat vasta rautakauden jälkeisessä ajassa.

KIVIVALLITUKSEN FUNKTIOSTA

Tutkimuksen aikana esitettiin useita hypoteeseja vähä-Kuuvanvuoren kivivallien tarkoituksesta. Lähtökohtana kaikissa voi pitää sitä, että kiviä kasataan joko jonkin rakennelman muodostamiseksi tai kivien poistamiseksi joltain raivattavalta alueelta. Jos kyseessä on raivaus, voidaan myös kysyä mihin raivattua aluetta on voitu käyttää. Vähä-Kuuvanvuoren tapauksessa raivaus ei vaikuta riittävältä selitykseltä vallien kasaamiselle. Vallin sisäinen alue on nimittäin niin kivinen, että viljely, laidunnus, karjan pito tai asuminen eivät ole voineet tulla kyseeseen. On siis pohdittava selityksiä, joiden mukaan vallien kasaaminen on ollut päätarkoitus. Ne voisivat silloin toimia suojana, esteenä tai rajana jollekin. Pyyntilaitteeksi vallitus vaikuttaa epäsopivalta; ainakin on vaikea keksiä miten se siinä tapauksessa on toiminut. Jäljelle jäävät lähinnä kaksi ajatusta vallin mahdollisesta käytöstä: joko seon puolustusrakennelma tai sitten sillä on haluttu pelkääntään osoittaa tietyn alueen raja. Jälkimmäisessä tapauksessa on kuitenkin toistaiseksi mahdotonta esittää miksi Vähä-Kuuvanvuori olisi rajattu kivivallilla. Sen sijaan ajatusta puolustusrakennelmasta voi ainakin jossain määrin perustella.

Varsinais-Suomen pitäjissä, joissa on ollut asutusta rautakaudella, esiintyy usein linnavuori, joka lienee toiminut muinaispitäjän yhteisesti ylläpidettynä puolustuspaikkana. Kalannista tällaista puolustuspaikkaa ei toistaiseksi tunneta, mutta esimerkiksi Laitilassa muinaislinna on useita. Linnavuorilla on usein kivivallien jäännöksiä, jotka tulkitaan puisten puolustusrakennelmien tukikiveyksiksi. Vähä-Kuuvanvuoren kiveykset saattaisivat olla jäännöksiä samanlaisista rakennelmista, mutta topografialtaan mäki eroaa täysin tavallisesta muinaislinnasta. Esihistorialliset linnavuoret ovat korkeita jyrkkärinteisiä kallioita, jotka jo muotonsa takia ovat helposti puolustettavissa. Matalan Vähä-Kuuvanvuoren varustamiselle olisi täten pitänyt olla muita painavia syitä.

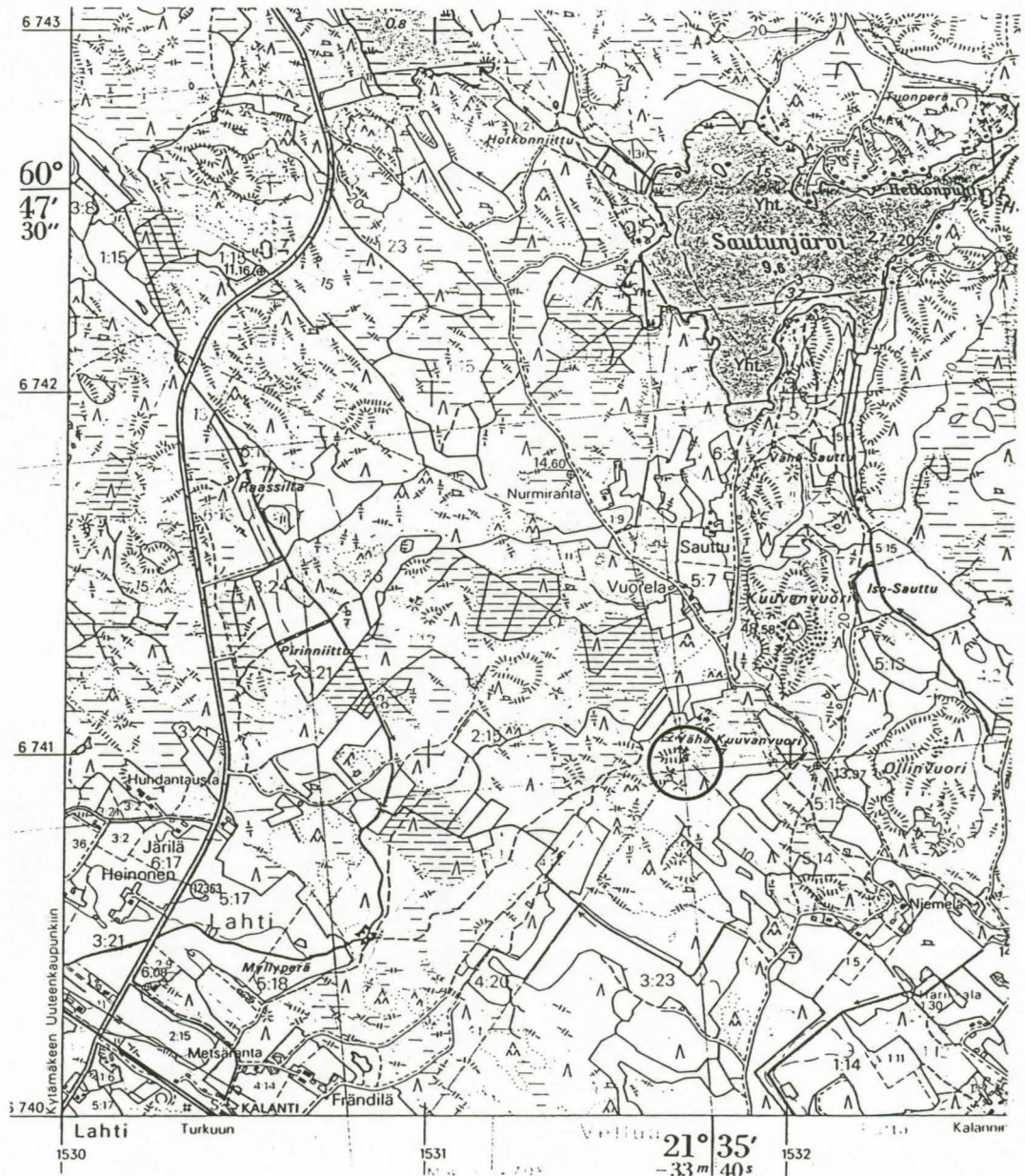
Ensin on pohdittava korkean Kuuvanvuoren ja matalan Vähä-Kuuvanvuoren suhdetta. Kuuvanvuori sopisi Kalannin korkeimpana vuorena hyvin linnavuoreksi, mutta sen rinteet eivät ole kovin jyrkät. Ehkä myös sopivan rakennusmateriaalin puuttuminen paljaalta vuorelta on estänyt valitsemasta sitä puolustuspaikkaksi. Kuuvanvuori on kuitenkin voinut toimia vartiopaikkana, sillä vielä rautakaudella paikalta lienee ollut hyvä näkyvyys myös merelle. Kustaa Killisen kirjassa Muinaisjäännöksiä Vehmaan kihlakunnassa (Helsinki 1886) mainitaan Kuuvanvuori Uudenkirkon (nyk. Kalannin) korkeimpana kukkulana, "jolla on ollut Suomen rannikoita kulkeva sananlennätinlaitos". Kyseessä lienee ollut optinen viestintäjärjestelmä, joka oli käytössä Suomen rannikolla 1800-luvun alussa. Kuuvanvuorelta ei kuitenkaan ole suoraan voitu valvoa rautakauden tärkeintä vesireittiä, joka johti Kalannin ja Laitilan rautakautisille asuinalueille (vrt. liite 8). Siitä huolimatta voisi ajatella niin, että Kuuvanvuori on ollut Vähä-Kuuvanvuoren alueen strategista merkitystä lisäävä tekijä.

Puolustuslaitteen rakentaminen Vähä-Kuuvanvuorelle on voinut tulla kyseeseen siksi, että mäen pohjois- ja koillispuoli ovat olleet soistuneina vaikeakulkuisia, ja siksi, että rakennusmateriaalia on ollut helposti saatavilla. Varustus on voinut olla pitäjän tai useampien kylien yhteinen pako- ja puolustuspaikka. Aikaisintaan rakentaminen on tullut kyseeseen rautakaudella, mutta mahdollisesti vasta historiallisen ajan alussa. Kylien rajoja käytäessä Vähä-Kuuvanvuoren merkitys yhteisen toiminnan alueena oli ilmeisesti yhä tiedossa, mikä kuvastuu sen valitsemisessa neljän kylän raja-alueeksi.

Turku 24.04.1991

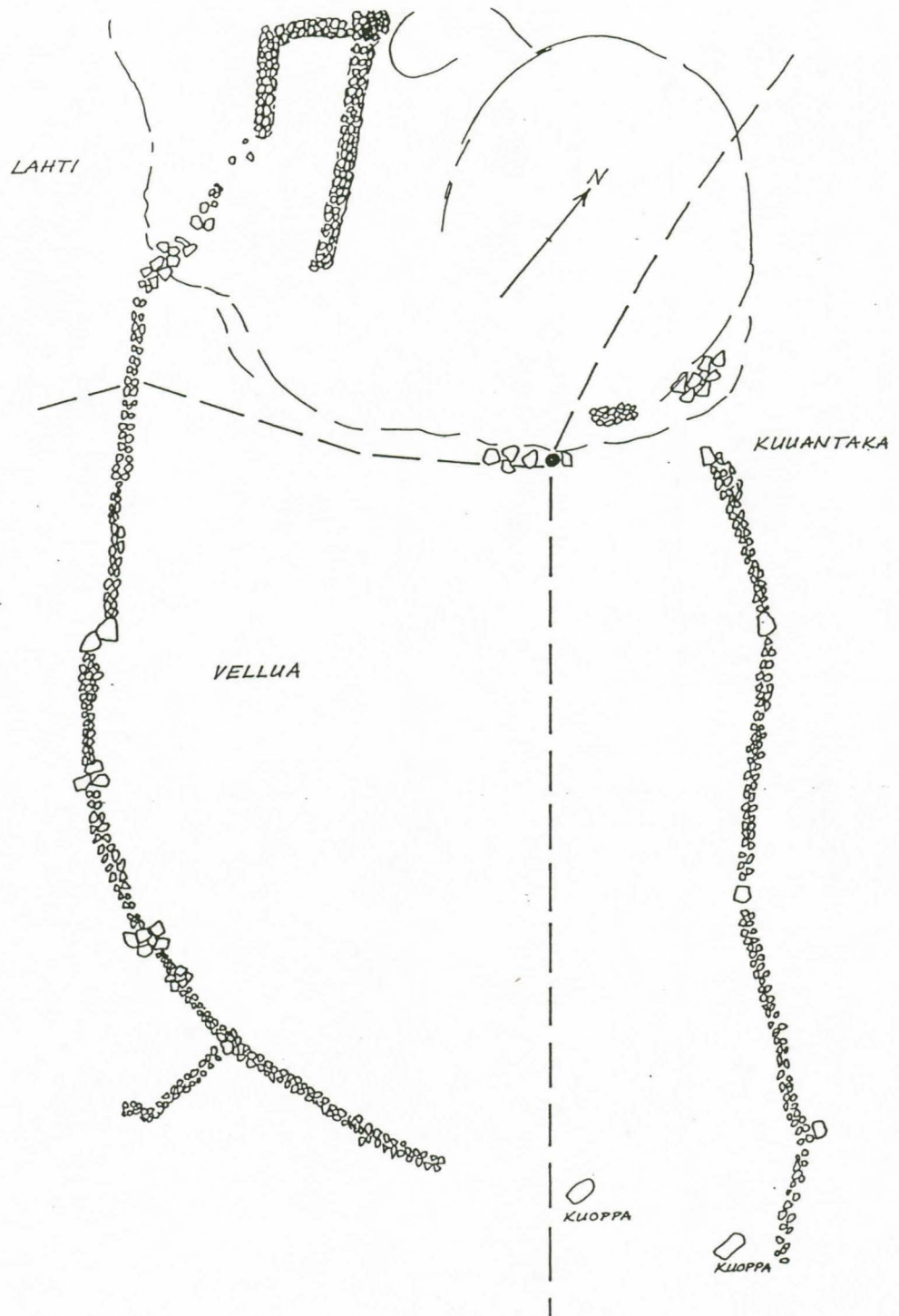
Henrik Asplund

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

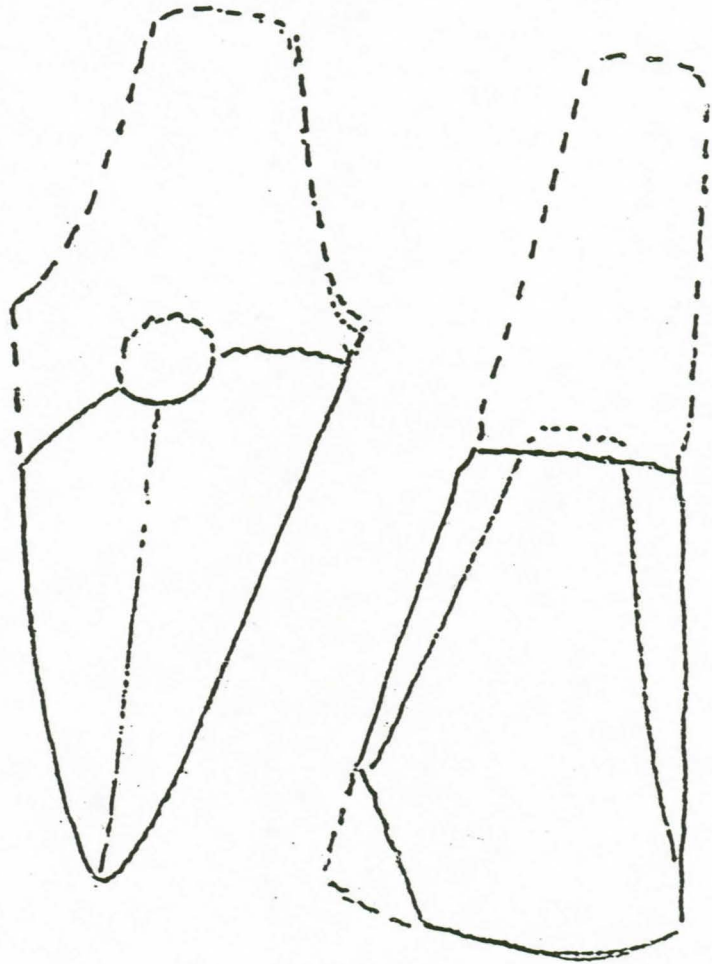
Ote peruskartasta 1131 10

MK 1:20.000

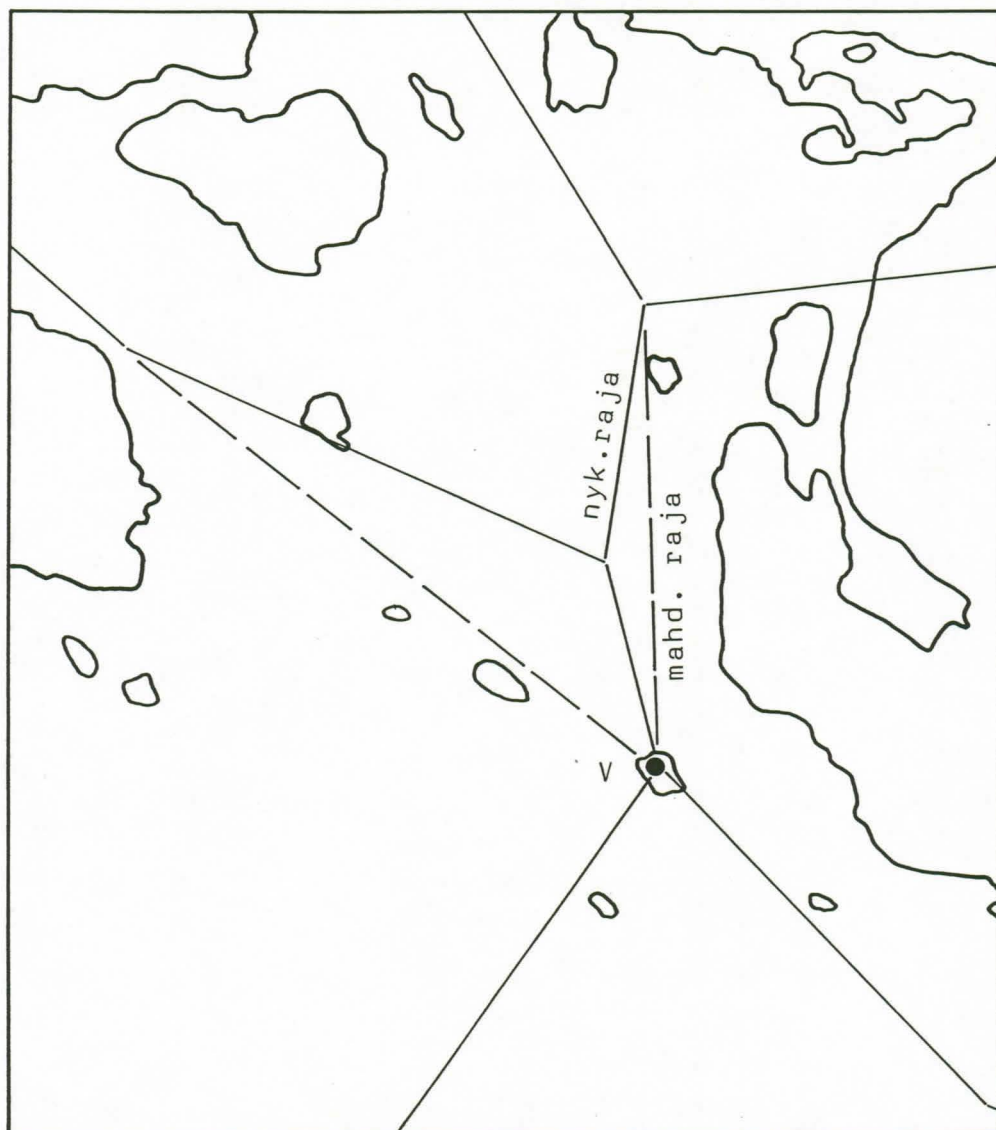

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Pienennös karttaluonnoksesta v. 1964

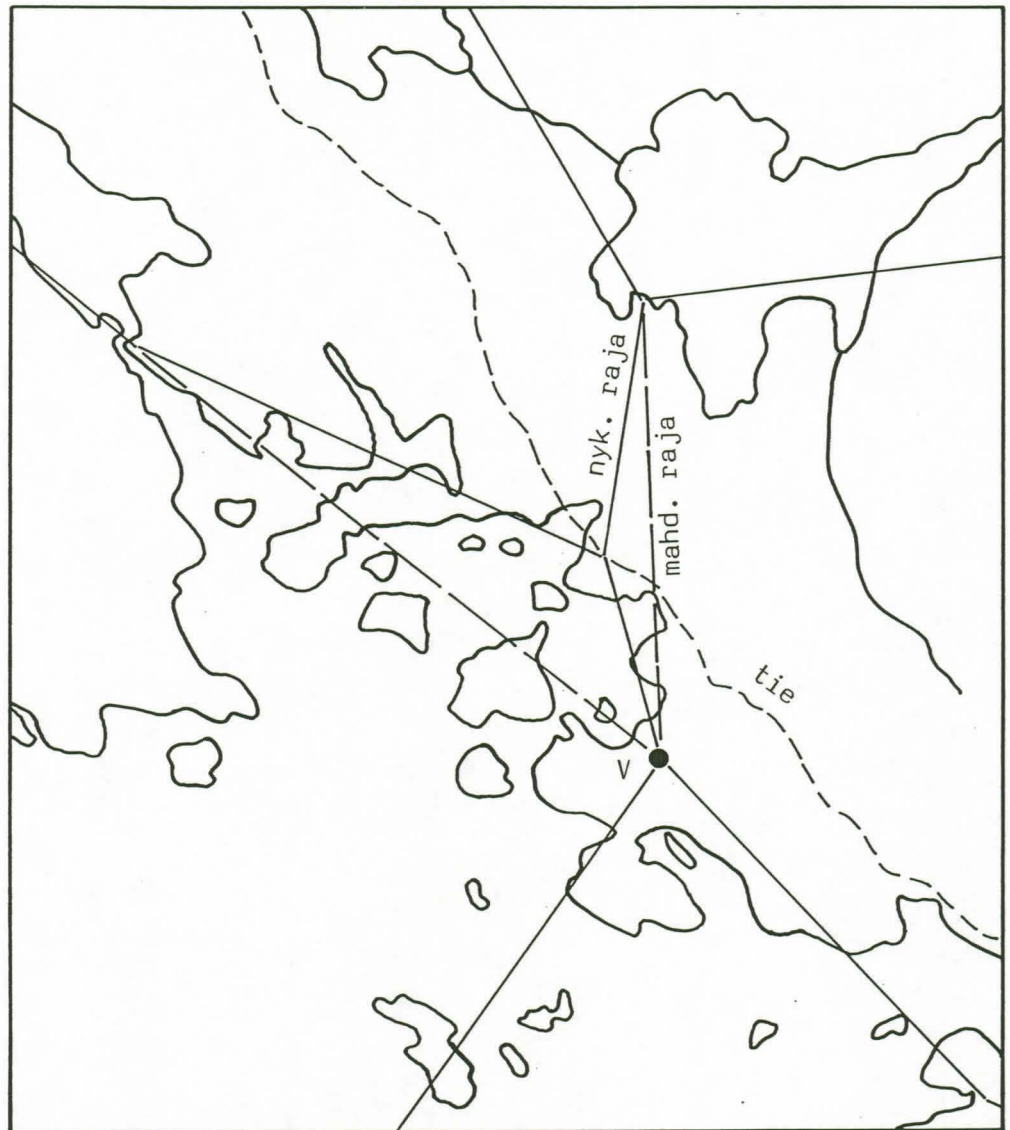

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI
KM 18913

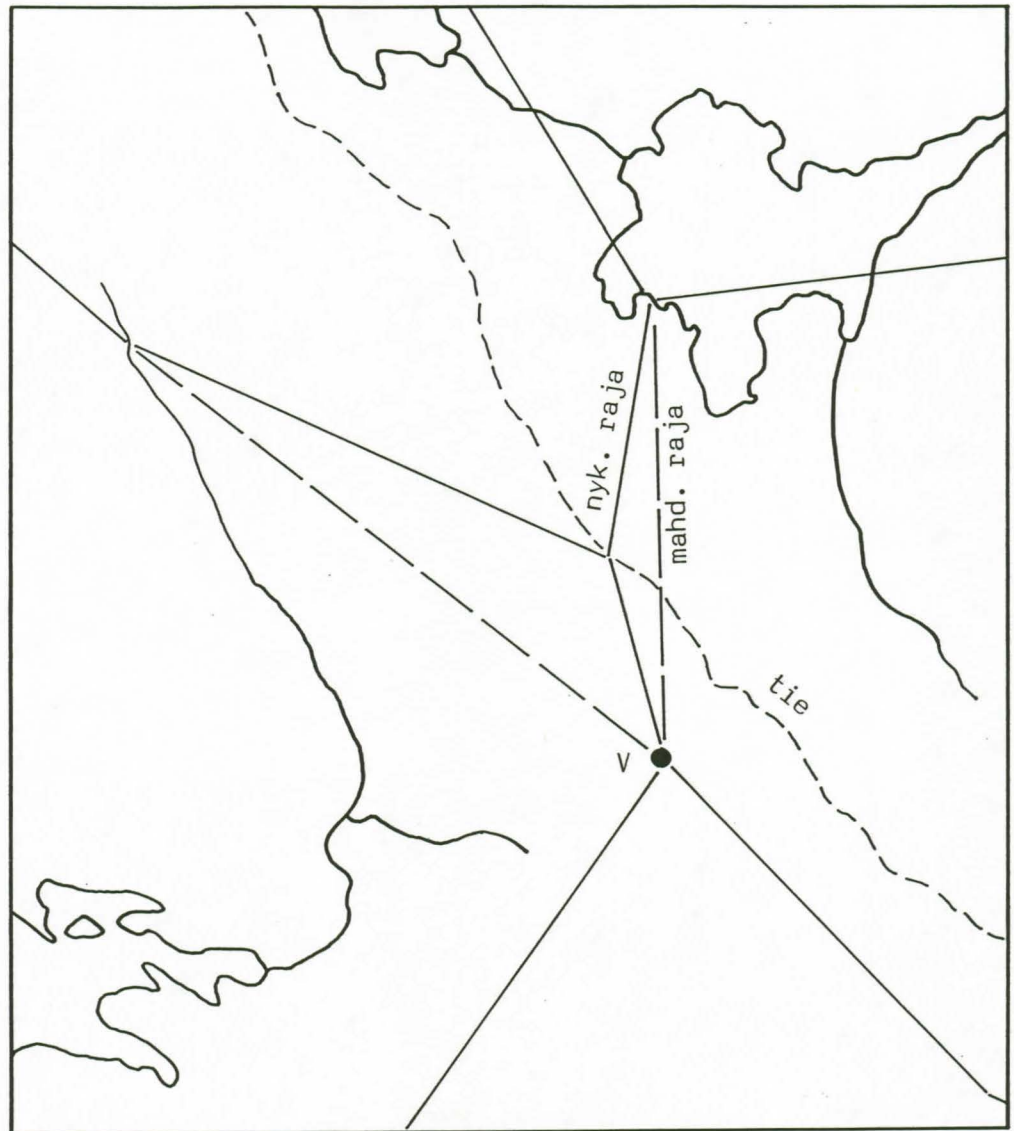
KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Vähä-Kuuvanvuoren lähiympäristö
merenpinnan ollessa n. 15 m mpy

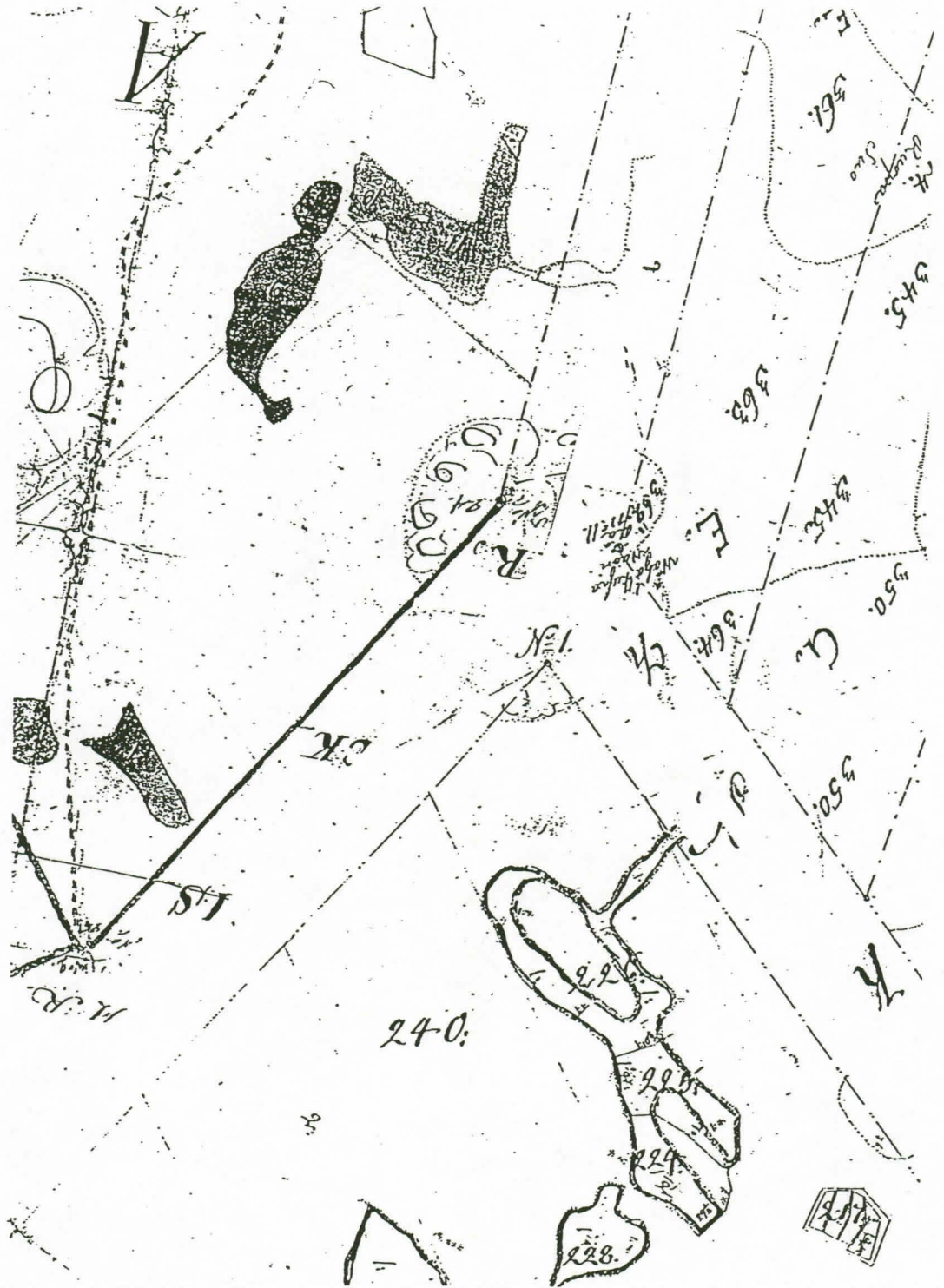
KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Vähä-Kuuvanvuoren lähiympäristö
merenpinnan ollessa n. 10 m mpy

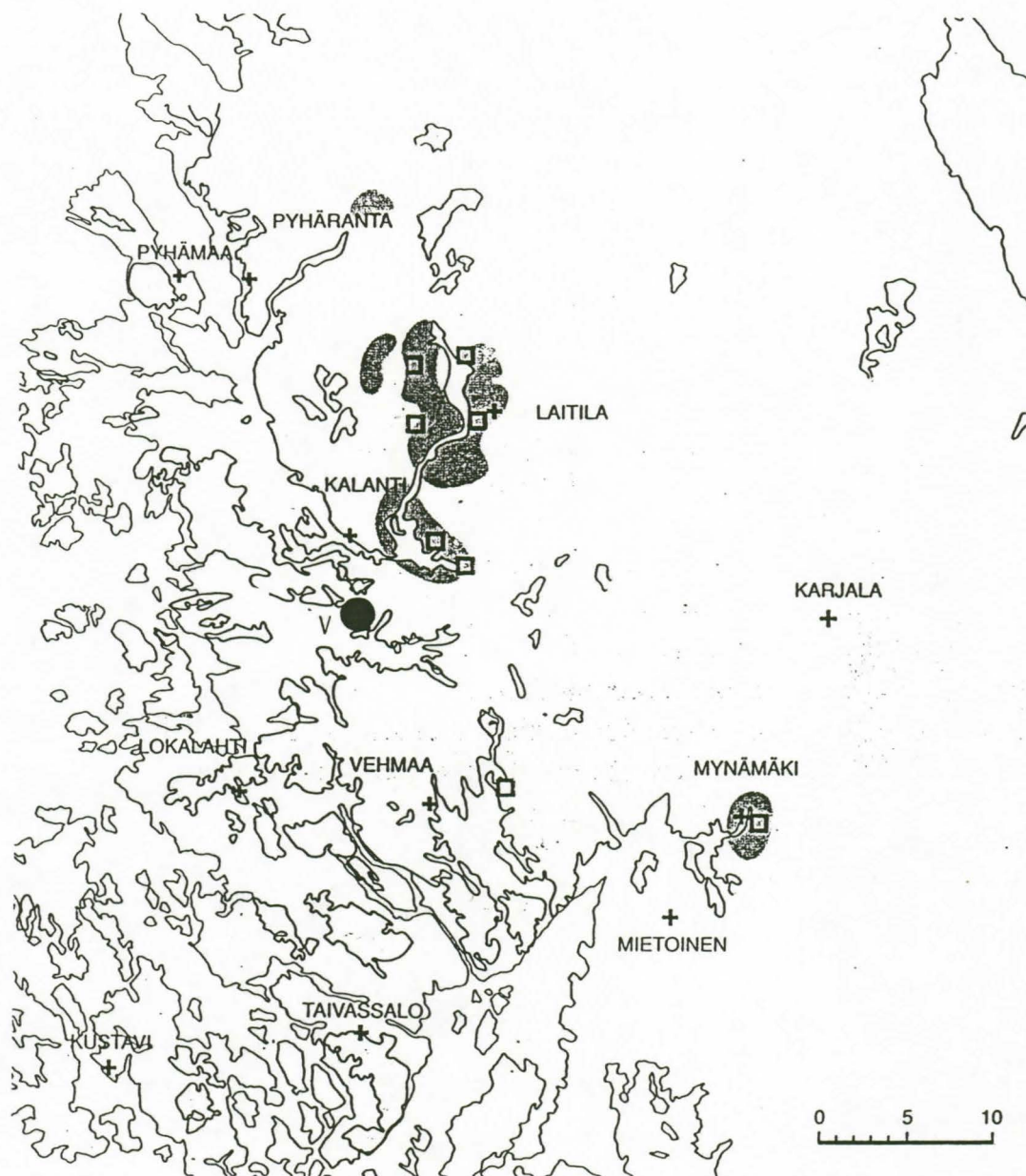
KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Vähä-Kuuvanvuoren lähiympäristö
merenpinnan ollessa n. 5 m mpy

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Ote isojakokartoista

KALANTI, VÄHÄ-KUUVANVUORI

Vakka-Suomen alue

merenpinnan ollessa n. 10 m mpy

Rautakautiset asutusalueet tummennettu

(Kotiseutuni Vakka-Suomi, s. 64)

NEGATIIVIT

- 18911 Koealue 2 luoteesta.
18912 Koealue 2 luoteesta.
18913 Koealue 2 luoteesta.
18914 Koealue 2 kaakosta.
18915 Koealue 2 kaakosta.
18916 Koealue 2 kaakosta.
18917 Koealue 2 koillisesta.
18918 Koealue 1 koillisesta.
18919 Koealue 1 koillisesta.
18920 Koealue 1 lounaasta.
18921 Vallia koealueella 1 lännestä.
18922 Vallia koealueella 1 idästä.
18923 Vallin koillisosaa itäkaakosta.
18924 Erillinen kiveys kallion tuntumassa idästä.
18925 Vähä-Kuuvanvuoren pohjoisosa koillisesta.
18926 Vallia kallion päällä kaakosta.
18927 Vallin lounaisosaa kaakosta.
18928 Vallin eteläisintä osaa lännestä.
18929 Vähä-Kuuvanvuoren itäosa idästä.
18930 Näkymä Kuuvanvuorelta lounaaseen.

DIAKUVAT

- 234:1 Näkymä Kuuvanvuorelta lounaaseen.
- 234:2 Vähä-Kuuvanvuoren pohjoisosa koillisesta.
- 234:3 Vähä-Kuuvanvuoren itäosa idästä.
- 234:4 Vallin koillisosaa itäkaakosta.
- 234:5 Vallin lounaisosaa kaakosta.
- 234:6 Vallia kallion päällä kaakosta.
- 234:7 Vallin eteläisintä osaa lännestä.
- 234:8 Koealue 1 koillisesta.
- 234:9 Koealue 1 lounaasta.
- 234:10 Vallia koealueella 1 idästä.
- 234:11 Vallia koealueella 1 lännestä.
- 234:12 Koealue 2 kaakosta.
- 234:13 Koealue 2 luoteesta.